

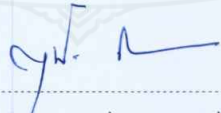
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่เกี่ยวกับการตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง
ของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี
ชื่อและนามสกุล นางสุกัญญา นาคประดิษฐ์
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สินีนาถ ครุฑเมือง แสนเสริม
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยชะคง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สินีนาถ ครุฑเมือง แสนเสริม)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร
ในจังหวัดอุทัยธานี

ผู้วิจัย นางสาวศุภัญญา นาคประดิษฐ์ **รหัสนักศึกษา** 2569001304

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. สินีนาถ กระจ่างเมือง แส่นเสริม (2) รองศาสตราจารย์ ดร. สุรินทร์ สีสั่ง
ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ความรู้เกี่ยวกับการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร (3) สภาพทั่วไปและกระบวนการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร (4) การตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร (5) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร และ (6) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังในจังหวัดอุทัยธานี ปี 2558 จำนวน 500 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 145 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยการจับสลากตามรายชื่อเกษตรกรตามสัดส่วนของเกษตรกรในแต่ละอำเภอ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์อายุเฉลี่ย 51.54 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.89 คน ประสบการณ์ในการปลูกถั่วเขียวเฉลี่ย 2.57 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานเฉลี่ย 2.05 คน การจ้างแรงงานเฉลี่ย 5.32 คน ต้นทุนต่อไร่เฉลี่ย 1,189.88 บาท รายได้ต่อไร่เฉลี่ย 1,814.30 บาท ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังทั้งหมดเฉลี่ย 11.49 ไร่ (2) เกษตรกรมีความรู้มากที่สุดในเรื่อง รากถั่วเขียวสามารถตรึงไนโตรเจนจากอากาศทำให้ดินมีธาตุไนโตรเจน ส่วนเรื่องที่มีความรู้น้อยที่สุด คือ ถ้าดินที่ปลูกเป็นดินด่างควรใส่ปูนขาวเพื่อปรับปรุงบำรุงดินก่อนการปลูกถั่วเขียว (3) เกษตรกรทั้งหมดปลูกถั่วเขียวในฤดูแล้ง เกือบทั้งหมดใช้พันธุ์ชยันต 72 เกือบครึ่งไม่มีการกำจัดวัชพืช ส่วนใหญ่ไม่มีการใส่ปุ๋ย พบโรคและแมลงระบาด และได้รับความรู้เกี่ยวกับการปลูกถั่วเขียวจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (4) ประเด็นที่มีระดับความสำคัญต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกรในระดับมากที่สุด คือ ความสามารถนำไปทดลองใช้ได้ (5) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง ได้แก่ อายุและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (6) เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ผลผลิต ปัจจัยการผลิต และการเก็บเกี่ยว

คำสำคัญ การตัดสินใจ การปลูกถั่วเขียว การปลูกพืชทดแทนการทำนาปรัง จังหวัดอุทัยธานี

Thesis title: Factors Relating to Farmers' Decision Making to Replace Off-Season Rice Production with Mung Bean Production in Uthai Thani Province

Researcher: Mrs. Sukanya Nakpradit; **ID:** 2569001304;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Sineenuch Khrutmuang Sanserm, Associate Professor;

(2) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor; **Academic year:** 2014

Abstract

The objectives of this research were to study (1) social and economic status of farmers, (2) knowledge of mung bean production to replace off-season rice production, (3) general situations and the process of replacing off-season rice production with mung bean production, (4) the decision making to replace off-season rice production with mung bean production by farmers, (5) factors relating to the decision making to replace off-season rice production with mung bean production, and (6) problems and suggestions of farmers on replacing off-season rice production with mung bean production.

The population in this study was 500 farmers who participated in the extension of replacing off-season rice production with mung bean production in Uthai Thani Province for the year 2015; 145 samples were selected by drawing lots which was a simple random sampling methodology adhering to the proportion of farmers in each district. The data were collected by interviewing the samples using an interviewed questionnaire. The statistical methodology was used to analyze the data including frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, ranking, and multiple regression analysis.

The findings of this study were as follows: (1) the average age of the interviewed farmers was 51.54 years; they were educated at primary level; the average number of household members was 3.89 persons; the average period of experience in producing mung beans was 2.57 years; the average number of household and hired labors were 2.05 persons and 5.32 persons respectively; the average cost was 1,189.88 Baht per rai (1 rai = 1,600 square meters), while the average income was 1,814.30 Baht/rai; and the average size of the area used for mung bean production to replace the off-season rice production was 11.49 rai. (2) The issue they knew at the most level was the ability of mung bean root to keep nitrogen from the air which made the soil having nitrogen element, while the issue they knew at the least level was to apply lime to alkaline soil in order to improve and fertilize it before having mung bean cultivation. (3) All farmers cultivated mung beans in dry season; almost all of them used Chai Nat 72 variety; almost a half of them did not control weeds, and most of them did not apply any fertilizers while they faced problems of plant diseases /insects spreading. Hence, they were transferred knowledge of mung bean cultivation from agricultural extensionists. (4) The most important issue for the farmers' decision making to cultivate mung beans to replace the off-season rice production was the capability of trying out first. (5) Factors relating to the farmers' decision making to replace the off-season rice production with mung bean production were age and the number of household member. Furthermore, (6) the farmers had problems on replacing the off-season rice production with mung bean production at much level in three aspects, these were the produce, production inputs, and harvesting.

Keywords: Decision making, Mung bean production, Crop production replacing off-season rice, Uthai Thani Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยธะคง ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สนิษฐ คุรุทเมือง แสนเสริม อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสั่งข์ อาจารย์ ที่ปรึกษาร่วม จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณา สละเวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำ ถ่ายทอดความรู้และแนวคิดทางด้านวิชาการอันมีคุณค่า ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องสมบูรณ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจ ตลอดเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ด้านวิชาการ สำนึกบุญติดที่ให้ทุนอุดหนุน งานวิจัย และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่อำนวยความสะดวกทุกด้าน ซึ่งมีผล ให้การศึกษาประสบผลสำเร็จ พร้อมกันนี้ขอขอบคุณเพื่อนมหาวิทยาลัยรุ่นที่ 14 โดยเฉพาะกลุ่มภาค กลาง ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดอุทัยธานีทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังในจังหวัด อุทัยธานี ทุกท่านที่สละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ขอขอบคุณกำลังใจที่สำคัญจากบิดา มารดา คู่สมรส และบุคคลต่างๆ ที่ให้ความ ช่วยเหลืออีกมาก ที่ผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้หมดในที่นี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและ ความปรารถนาดีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงกราบขอบพระคุณและขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ คุณค่า และความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มี พระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ศุภัญญา นาคประดิษฐ์

สิงหาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
บริบทของจังหวัดอุทัยธานี	8
สภาพทั่วไปและกระบวนการปลูกถั่วเขียว	11
แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรม	20
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ	26
โครงการส่งเสริมการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง	28
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การวิเคราะห์ข้อมูล	41
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	44
สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	44

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความรู้เกี่ยวกับการปลูกถั่วเขียวของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	59
สภาพทั่วไปและกระบวนการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร ในจังหวัดอุทัยธานี	62
ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร ในจังหวัดอุทัยธานี	73
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร ในจังหวัดอุทัยธานี	79
ปัญหา ข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง	84
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	93
สรุปการวิจัย	93
อภิปรายผล	99
ข้อเสนอแนะ	110
บรรณานุกรม	112
ภาคผนวก	116
ก ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมภาษณ์	117
ข แบบสัมภาษณ์เกษตรกร	121
ประวัติผู้วิจัย	133

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ ผลผลิตรวม และต้นทุนการผลิต ถั่วเขียว	11
ตารางที่ 2.2 แสดงพื้นที่การปลูกถั่วเขียว จังหวัดอุทัยธานี	12
ตารางที่ 2.3 การจัดสรรงบประมาณ โครงการส่งเสริมการปลูกถั่วเขียวทดแทน การทำนาปรัง	30
ตารางที่ 2.4 แสดงกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการผลิตถั่วเขียว	32
ตารางที่ 2.5 แสดงกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกถั่วเขียว	33
ตารางที่ 2.6 แสดงการสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ	33
ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง	38
ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร	45
ตารางที่ 4.2 ขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าวและถั่วเขียวทั้งหมดและลักษณะการถือครอง ที่ดินที่เป็นของตนเอง	48
ตารางที่ 4.3 ขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าวและถั่วเขียวทั้งหมดและลักษณะการถือครอง ที่ดินที่เป็นที่เช่า	50
ตารางที่ 4.4 ขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าวและถั่วเขียวทั้งหมดและลักษณะการถือครอง ที่ดินที่เป็นที่อื่นๆ	52
ตารางที่ 4.5 ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังทั้งหมด	55
ตารางที่ 4.6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานในการปลูกถั่วเขียว	55
ตารางที่ 4.7 การจ้างแรงงานในการปลูกถั่วเขียว	56
ตารางที่ 4.8 ต้นทุน รายได้ กำไร ต่อไร่	57
ตารางที่ 4.9 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกถั่วเขียว	58
ตารางที่ 4.10 ภาระหนี้สินของครัวเรือนทั้งหมด	59
ตารางที่ 4.11 ความรู้เกี่ยวกับการปลูกถั่วเขียวของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	59
ตารางที่ 4.12 ช่วงเวลาในการปลูกถั่วเขียว	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.13 การไถเตรียมดินก่อนปลูกถั่วเขียว	63
ตารางที่ 4.14 วิธีการเตรียมดินก่อนปลูกถั่วเขียว	63
ตารางที่ 4.15 พันธุ์ถั่วเขียวที่ใช้ปลูก	64
ตารางที่ 4.16 แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์	64
ตารางที่ 4.17 แหล่งน้ำในการปลูกถั่วเขียว	65
ตารางที่ 4.18 การใส่ปุ๋ยถั่วเขียว	66
ตารางที่ 4.19 การใช้ฮอร์โมน	67
ตารางที่ 4.20 อัตราการใช้ฮอร์โมน	68
ตารางที่ 4.21 การป้องกันกำจัดวัชพืชในแปลงถั่วเขียว	68
ตารางที่ 4.22 โรคพืชที่พบในแปลงถั่วเขียว	69
ตารางที่ 4.23 ศัตรูพืชที่พบในแปลงถั่วเขียว	70
ตารางที่ 4.24 วิธีการเก็บเกี่ยวถั่วเขียว	70
ตารางที่ 4.25 รูปแบบการจำหน่ายถั่วเขียว	71
ตารางที่ 4.26 การฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกถั่วเขียว	72
ตารางที่ 4.27 แหล่งได้รับความรู้เกี่ยวกับการปลูกถั่วเขียว	72
ตารางที่ 4.28 ระดับความสำคัญของประโยชน์ที่ได้รับเชิงเปรียบเทียบต่อการตัดสินใจ ปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	74
ตารางที่ 4.29 ระดับความสำคัญของความเข้ากันได้ต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทน การทำนาปรังของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	75
ตารางที่ 4.30 ระดับความสำคัญของความสลับซับซ้อนต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเขียว ทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	76
ตารางที่ 4.31 ระดับความสำคัญของความสามารถนำไปทดลองใช้ได้ต่อการตัดสินใจ ปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	77
ตารางที่ 4.32 ระดับความสำคัญของความสามารถสังเกตได้ต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเขียว ทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	78

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.33 สรุประดับความสำคัญด้านต่าง ๆ ต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเขียว ทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	78
ตารางที่ 4.34 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์	80
ตารางที่ 4.35 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปลูกถั่วเขียว ทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกรด้านความเข้ากันได้	81
ตารางที่ 4.36 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปลูกถั่วเขียว ทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกรด้านความสามารถนำไปทดลองใช้ได้	82
ตารางที่ 4.37 สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง ของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	83
ตารางที่ 4.38 ปัญหาด้านปัจจัยการผลิตในการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง ของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	85
ตารางที่ 4.39 ปัญหาด้านการผลิตในการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง ของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	86
ตารางที่ 4.40 ปัญหาด้านการเก็บเกี่ยวในการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง ของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	87
ตารางที่ 4.41 ปัญหาด้านผลผลิตในการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง ของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	88
ตารางที่ 4.42 ปัญหาด้านการขนส่งในการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรัง ของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	89
ตารางที่ 4.43 ปัญหาด้านแหล่งเงินทุนและสินเชื่อในการปลูกถั่วเขียวทดแทน การทำนาปรังของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	90
ตารางที่ 4.44 ปัญหาด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปลูกถั่วเขียว ทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี	91
ตารางที่ 4.45 ข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร ในจังหวัดอุทัยธานี	92

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดอุทัยธานี	8

